

Egyetemi doktori (PhD) értekezés tézisei

A jóvátétel megbocsátásra gyakorolt hatása

Papp Gábor

Témavezető: Molnárné Dr. Habil. Kovács Judit

DEBRECENI EGYETEM

Humán Tudományok Doktori Iskola

Debrecen, 2014.

Az értekezés célkitűzése, a téma körülhatárolása

A disszertáció célja az interperszonális megbocsátást meghatározó tényezők, ezek közül is elsősorban a jóvátétel vizsgálata volt. A megbocsátás egy összetett proszociális megküzdési mechanizmusként fogható fel (Witvliet és mtsai., 2008), amelynek fontosak az emocionális, kognitív és viselkedéses aspektusai is egyaránt. A megbocsátás célja egy sérelmet követő distressz enyhítése (Fincham, 2009, Worthington & Scherer, 2004), a negatív érzéseknek, gondolatoknak, motívumoknak a redukciója, és, ha a felek közötti kapcsolat lehetővé teszi (Worthington, 2005) akkor a megbocsátás révén felerősödhetnek a pozitív érzések, gondolatok, motívumok is, amelyek aztán proszociális viselkedések formájában manifesztálódhatnak, és a kapcsolat fennmaradásához vezetnek.

A megbocsátásnak számos pozitív hozadéka lehet. Worthington és Scherer (2004) szerint a sérelem következtében beálló kellemetlen, stresszes állapot megszüntethető a megbocsátás révén, amely aztán az egyén egészségi állapotát is kedvezően befolyásolja. Lawler és munkatársai (2005) kimutatták, hogy egy sérelem megbocsátása szorosan kapcsolódik az egészségi állapot különböző mutatóihoz, úgymint fizikai tünetek, használt gyógyszerek, alvás minősége, fáradtság, szomatikus zavarok. A megbocsátás a javasolt modelljük szerint a negatív érzések (mint például harag, feszültség, depresszió) és a stressz redukciója mentén képes hatni a szervezetre, ezáltal pozitív változásokat idéz elő. Karremans, Van Lange, Ouwerkerk és Kluwer (2003) vizsgálatai alapján a megbocsátás a sértett fél mentális egészségi állapotára is kedvezően hat.

A megbocsátás az egyén mentális és fizikai egészségére kifejtett kedvező hatásán túl interperszonális szinten is rendelkezhet kedvező hatásokkal. Egy sérelem megbocsátása után a felek közötti együttműködés, valamint a másik fél iránti áldozathozatal magasabb szintje figyelhető meg, a megbocsátás elmaradása ugyanakkor csökkenti azokat a válaszreakciókat, amelyek a kapcsolat fennmaradását eredményeznék (Karremans & Van Lange, 2004). A megbocsátás proszociális természete azonban nem csak két fél viszonyában mutatkozhat meg, Karremans, Van Lange és Holland (2005) szerint a megbocsátás képes növelni az egyén kapcsolaton túlmutató, általános proszociális orientációját is.

A megbocsátást számos tényező befolyásolhatja, ezek lehetnek helyzeti tényezők vagy személyiségtényezők (Fehr, Gelfand & Nag, 2010). A helyzeti tényezők között olyan faktorok szerepelnek, mint például a bocsánatkérés, a sérelem súlyossága, vagy a felek közötti kapcsolat jellege, míg a személyiségtényezők közé olyan faktorok sorolhatók, mint például a megbocsátás iránti hajlandóság vagy a barátságosság.

Jelen disszertáció célja a jóvátétel megbocsátásra gyakorolt hatásának vizsgálata. A jóvátétel a helyzeti tényezők közé sorolható, és a sérelem negatív következményeinek enyhítését célzó viselkedés. Eddig kevés kutatás foglalkozott a hatásával, a vizsgálati eredmények pedig nem egyértelműek (Fischbacher & Utikal, 2013). Vannak olyan tanulmányok, melyek azt mutatják, hogy a jóvátételnek egyértelmű pozitív hatása van (például Bottom, Gibson, Daniels & Murningham, 2002), de más tanulmányok tanulsága szerint a jóvátételnek nincs jelentős kedvező hatása (Abeler, Calaki, Andree & Basek, 2009). Elképzelhetőnek tartjuk azt is, hogy enyhe sérelmek esetén a jóvátétel éppúgy ráirányítja a figyelmet az addig nem is detektált sérelemre, mint ahogyan ezt a jelenséget Risen és Gilovich (2007) a bocsánatkéréssel kapcsolatban megfigyelték, emiatt pedig inkább kedvezőtlen hatásai

Első vizsgálat

Első vizsgálatunkban azt kívántuk feltárni, hogy hogyan befolyásolja a jóvátétel mértéke és forrása a megbocsátást egy olyan helyzetben, ahol a sérelem nem túl nagy volumenű, és egy nem túl közeli személytől érkezik. A vizsgálatunk egyrészt kérdőíves formában, szcenáriós jelleggel, másrészt laboratóriumi keretek között zajlott le. Az általunk használt helyzet (amelybe tehát egyrészt bele kellett élnie magukat a vizsgálati személyeknek, másrészt meg is tapasztalhatták) leginkább azokkal a munkahelyi sérelmekkel állítható párhuzamba, amelyek bár nem tűnnek súlyosnak, eskalálódásuk esetén komoly destruktív hatásúak lehetnek.

Első hipotézisünk szerint egy komplex sérelem esetén a teljes jóvátétel hatásosabb, mint a részleges, ami hatásosabb, mint a jóvátétel hiánya **(H1)**. Ezt a hipotézisünket a jóvátétel és megbocsátás összefüggését kutató vizsgálatok általános tapasztalatai alapján fogalmaztuk meg (Bottom és mtsai, 2002; Scher & Darley, 1997; Schmitt, Gollwitzer, Nikolai & Montada, 2004).

Második hipotézisünk a jóvátételi döntést hozó alanyra (elkövető vagy intézmény) vonatkozik. Feltételezésünk szerint jobban segíti a megbocsátást, ha a jóvátételről az elkövető dönt **(H2)**. Elvárásunkat azokra a vizsgálatokra alapoztuk, melyek az elkövetőtől érkező jóvátétel megbocsátást támogató fölényéről számolnak be (Ristovski & Wertheim, 2005; Desmet, De Cremer & Van Dijk, 2010) Ugyanakkor azt is feltételezzük, hogy a második hipotézisben feltételezett főhatás jóval erősebb pozitív, mint negatív jóvátételi döntés esetén, s ha a jóvátételi döntés nemleges, az intézményes háttér tompíthatja a személyes csalódottságot **(H3)**.

Az első vizsgálat során alkalmazott módszerek bemutatása

Első vizsgálatunkban az adatokat kétféle módszerrel gyűjtöttük. Az első lépésben egy szcenáriós vizsgálatot folytattunk le, amelyhez az adatokat kérdőíves módszerrel gyűjtöttük. A második lépésben az első vizsgálatban vázolt szituációt megvalósítottuk laboratóriumi körülmények között, és felmértük, hogy a vizsgálati személyek ténylegesen hogyan viselkedtek abban az adott helyzetben. A kérdőíves adatgyűjtés során a vizsgálati mintát 323 személy alkotta, 229 nő és 92 férfi (2 személy nem válaszolt a nemmel kapcsolatos kérdésre). A vizsgálatban 19 és 35 év közötti életkorú, átlagosan 22,38 éves személyek vettek részt. A laboratóriumi vizsgálatban a vizsgálati személyeket egy diákmunkával foglalkozó szervezet segítségével toboroztuk, a vizsgálatban 117 fő vett részt, 61 nő és 56 férfi. A vizsgálati személyek 17 és 28 év közöttiek voltak, az átlagéletkor 21,6 volt. A vizsgálati személyek a részvételükért 1200 Ft-os díjazásban részesültek, melyhez a vizsgálat során további összegeket nyerhettek (ennek mértéke átlagosan 470 Ft volt).

A szituáció, amit a résztvevők olvastak, vagy átéltek, a következő volt: részt vehetnek egy játékban, amelyben nyerni lehet, de az utolsó pillanatban egy véletlenszerűen kijelölt játékosársuk döntése alapján kizárják őket a játékból. Ezt követően vagy ez a játékosárs, vagy a játék szabályzata dönt arról, hogy milyen mértékű jóvátételben részesülnek (teljes jóvátétel – részleges jóvátétel – nincs jóvátétel). Felmértük, hogy milyen érzelmi állapotba kerültek ezt követően, majd kitöltötték a Rye és munkatársai (2001) által kidolgozott Megbocsátás Skálát. Ez a skála két faktort tartalmaz, a Negatívumok Hiánya és a Pozitívumok jelenléte faktort, így alkalmas mind a negatív, mind a pozitív reakciók felmérésére. Végül a vizsgálati személyek egy diktátorjátékban vettek részt, ahol arról döntöttek, hogy a rendelkezésükre bocsátott zsetonokból mennyit adnának át annak a játékosársnak, aki korábban kizárta őket a játékból.

Az első vizsgálat eredményeinek tézisszerű felsorolása

Első hipotézisünk az volt, hogy egy többkomponensű sérelem esetén a többkomponensű jóvátétel hatásosabb, mint az egykomponensű, ami hatásosabb, mint a jóvátétel hiánya. Az eredmények szerint a megbocsátás Negatívumok Hiánya faktorára a jóvátétel mértéke főhatást fejtett ki ($F_{\text{JÓVÁTÉTEL}[2, 419]} = 6,524$; $p = 0,002$). A megbocsátás mértéke akkor volt a legalacsonyabb, ha nem érkezett semmilyen jóvátétel ($M = 4,04$; $SD = 1,41$), a részleges ($M = 4,21$; $SD = 1,20$) illetve a teljes jóvátétel ($M = 4,23$; $SD = 1,33$) esetében a megbocsátás mértéke közel azonos.

Második hipotézisünk szerint jobban segíti a megbocsátást, ha a jóvátételről az elkövető dönt, a harmadik hipotézisünk pedig az volt, hogy a második hipotézisben feltételezett főhatás erősebb pozitív, mint negatív jóvátételi döntés esetén, de ha a jóvátételi döntés nemleges, az intézményes háttér tompíthatja a személyes csalódottságot. Eredményeink szerint valóban főhatása volt annak, ki hoz döntést a jóvátételről ($F_{\text{DÖNTÉSHOZÓ}[1,419]} = 6,01; p = 0,015$). Azonban a tapasztalatok szerint a vizsgálati személyek valójában akkor érezték jobban magukat, ha a szabályozás, vagyis az intézményes keretek határozták meg a jóvátételt ($M = 4,29; SD = 1,09$), s nem az elkövető ($M = 4,02; SD = 1,08$). Ez az érzésük független volt attól, hogy kapnának-e jóvátételt vagy sem. A döntéshozónak az érzelmeknél már megfigyelt főhatása a Negatívumok Hiánya esetében is megmaradt ($F_{\text{DÖNTÉSHOZÓ}[1,419]} = 5,554; p = 0,02$). Megbocsátóbbnak mutatkoztak azok a személyek, akiknél a szabályzat rendelkezett a jóvátételről ($M = 5,52; SD = 1,30$), mint azok, akiknél az elkövető, azaz a csapatvezető hozta meg a döntést ($M = 5,23; SD = 1,29$). A döntéshozó kiléte nemcsak a Negatívumok Hiánya faktorra fejtett ki hatást, de a Pozitívumok Jelenlétére is, igaz, ennek a faktornak az esetében a hatás csak tendencia-jellegű ($F_{\text{DÖNTÉSHOZÓ}[1,419]} = 3,013; p = 0,083$). A pozitívumok nagyobb mértékben voltak jelen azoknál a személyeknél, akiknél a szabályzat rendelkezett a jóvátételről ($M = 5,23; SD = 1,30$), mint azoknál, akiknél az elkövető, azaz a csapatvezető hozta meg a döntést ($M = 5,09; SD = 1,29$).

Második vizsgálat

A második, kérdőíves vizsgálatunkban a jóvátétel mellett a kapcsolat hatását is kezeltük. A legfontosabb kérdésünk az volt, hogy a jóvátétel megbocsátásra gyakorolt hatását befolyásolja-e a felek közötti kapcsolat szorossága, vagyis egy közeli vagy egy távoli kapcsolatban működik-e jobban a jóvátétel? Emellett vizsgáltuk a mentalizációs igény, mint személyiségtényező megbocsátásra kifejtett hatását is.

Az első hipotézisünk (**H1**) szerint a jóvátétel elősegíti a helyzeti megbocsátást. Ezt az első vizsgálatához hasonlóan a rendelkezésre álló kutatási eredmények alapján (pl. Bottom és munkatársai, 2002) vártuk. Második hipotézisünk szerint a kapcsolat közelségének meghatározóságára vonatkozik, miszerint közeli kapcsolatban a megbocsátás nagyobb mértékű, mint távoli kapcsolatban (**H2**). A harmadik hipotézisünk szerint a mentalizáció iránti igény pozitívan függ össze a megbocsátással (**H3**).

A második vizsgálat során alkalmazott módszerek bemutatása

Második vizsgálatunkhoz az adatokat kérdőíves módszerrel gyűjtöttük. A kérdőívet 102 személy töltötte ki, 80 nő és 22 férfi. A résztvevők átlagos életkora 17 és 56 év közé esett, az átlagos értéke 24,11 volt. A kérdőívet egy online felület segítségével juttattuk el a vizsgálati személyeknek, az adatgyűjtés önkéntes alapon, névtelenül zajlott. A vizsgálati személyek a kérdőív elején egy szituációt olvashattak, amelynek négy különböző változata volt. Az egyes szituációkban manipuláltuk a kapcsolati közelséget (közeli és távoli), valamint a jóvátétel meglétét (volt és nem volt).

A mentalizációra irányuló igény méréséhez Bernáth Ágnes és Kovács Judit (2013) által kialakított mentalizációs igény skálát használtuk. Ez az eszköz 15 itemet tartalmaz, melyre 7 fokú, Likert típusú skála segítségével lehet válaszolni. Az itemek három faktorba rendeződnek (1. a másik mentális állapotainak megismerésére irányuló igény, 2. zavartalan interakciók igénye, 3. a mentalizációs tevékenységre irányuló attitűd), mely faktorok a másik személy mentális tartalmainak, úgymint gondolatainak, érzéseinek, viselkedéses szándékainak a megismerésére irányuló törekvést mérik.

A helyzeti megbocsátás méréséhez, az I. vizsgálatához hasonlóan, a Rye és munkatársai (2001) által bemutatott és validált „Megbocsátás Skála” (*Forgiveness Scale*) módosított változatát használtuk, az elemzéseket a skála két faktorára külön-külön végeztük el.

A második vizsgálat eredményeinek tézisszerű felsorolása

Első hipotézisünk az volt, hogy a jóvátétel segíteni fogja a megbocsátást. Az eredmények azt mutatták, hogy a jóvátétel megléte esetében kevesebb a negatívum ($F_{\text{JÓVÁTÉTEL}[1,94]} = 5,405$; $p = 0,022$, a Negatívumok Hiánya nagyobb mértékű: $M = 6,11$; $SD = 0,66$), mint ha a jóvátétel elmarad ($M = 5,12$; $SD = 1,11$). Hasonló hatást találtunk a Pozitívumok Jelenléte faktor esetében is ($F_{\text{JÓVÁTÉTEL}[1,94]} = 4,713$; $p = 0,032$), hiánya esetén kevesebb pozitívum van jelen ($M = 4,25$; $SD = 1,03$), mint megléte esetén ($M = 5,28$; $SD = 0,92$).

Második hipotézisünk szerint közeli kapcsolatban a megbocsátás nagyobb mértékű, mint távoli kapcsolatban. Ez a hipotézis csak részben nyert alátámasztást. A Negatívumok Hiánya Skála esetében csak tendencia szintű interaktív hatást találtunk a jóvátétel és a kapcsolati közelség ($F_{\text{JÓVÁTÉTEL} \times \text{KÖZELSÉG}[1,94]} = 3,670$; $p = 0,058$) között. Szorosabb kapcsolatban a jóvátétel hiánya nem jelentett olyan mértékű negatívumokat, mint távolabbi

kapcsolat esetében. A kapcsolat szorosságának a Pozitívumok Jelenléte esetében tendencia szintű főhatása jelentkezett ($F_{\text{KAPCSOLAT}[1,94]} = 3,559$; $p = 0,062$), közelebbi kapcsolat esetében magasabb szinten állt a pozitívumok jelenléte ($M = 4,88$; $SD = 1,07$), mint távolabbi kapcsolat esetében ($M = 4,64$; $SD = 1,11$).

A mentalizációs igénytől szintén a megbocsátást segítő hatást vártunk. Ez a hipotézisünk is csak részben nyert alátámasztást. A Negatívumok Hiányára a mentalizációs igény a jóvátétellel interakcióban fejtett ki tendencia jellegű hatást ($F_{\text{JÓVÁTÉTEL} \times \text{MENTALIZÁCIÓS IGÉNY}[1,94]} = 2,805$; $p = 0,097$). A magasabb mentalizációs igény a – kapcsolat szorosságához hasonlóan – csökkentette a negatívumokat, ha nem volt jóvátétel. A mentalizációs igénynek a Pozitívumok Jelenlétére főhatása volt ($F_{\text{MENTALIZÁCIÓS IGÉNY}[1,94]} = 6,802$; $p = 0,011$), a magasabb mentalizációs igény magasabb megbocsátást eredményezett.

Harmadik vizsgálat

Harmadik vizsgálatunkban a jóvátétel hatását egy nehezen megbocsátható sérelem esetében vizsgáltuk. Ebben a vizsgálatban nem egy általunk generált helyzetet alkalmaztunk, hanem arra kértük a résztvevőket, hogy ők maguk idézzenek fel, és írjanak le egy sérelmes szituációt. A vizsgálatunk fő kérdése az volt, hogy vajon hogyan befolyásolja a megbocsátást és a sérelmet követő kapcsolatot a jóvátétel. Fel kívántuk tární azt is, hogy a jóvátétel hogyan függhet össze egyéb, a megbocsátást befolyásoló kontextuális tényezőkkel. A változók közötti kapcsolat feltárásához strukturális egyenlet modellezést használtunk.

Kiinduló kérdésünk az volt, vajon a jóvátétel és a bocsánatkérés megbocsátásra, illetve a sérelmet követő kapcsolatra milyen hatást gyakorol, van-e különbség, hiszen a két viselkedésforma konceptuálisan különbözik egymástól, és a kísérletes vizsgálatok alapján várható lesz a hatásukban különbség (De Cremer, 2010; Haesevoets, Folmer, De Cremer & Van Hiel, 2013). A bocsánatkéréstől azt vártuk, hogy pozitív érzéseket, motívumokat, gondolatokat vált ki az elkövető irányába, míg a jóvátételről azt feltételeztük, hogy a negatívumok redukciójához járul hozzá nagyobb mértékben.

Szélesebb kontextusban szemlélve azt vártuk, hogy a felek közötti kapcsolat szorossága összefügg a bocsánatkéréssel és a jóvátétellel, valamint a megbocsátással és a sérelmet követő kapcsolattal is. A kapcsolat meghatározhatja azt is, hogy mennyire érzi az áldozat a sérelmet fájdalmasnak.

Az észlelt szándékosságról, Struthers, Eaton, Santelli, Uchiyama és Shirvani (2008) nyomán feltételeztük, hogy negatívan függ össze a bocsánatkéréssel, valamint ennek

mintájára a jóvátétellel is. Az észlelt szándékosság és a megbocsátás között negatív kapcsolatot tételeztünk fel, valamint azt vártuk, hogy a szándékosan okozott sérelem a felek közötti kapcsolat erősségének csökkenését vonja maga után.

Egy olyan sérelmet, ami érzelmileg megterhelő, és súlyos negatív következményekkel jár, nehezebb megbocsátani (Fincham, Jackson & Beach 2005, Fehr és mtsai, 2010). Ennek megfelelően negatív irányú összefüggést feltételeztünk a súlyosság és a megbocsátás között.

A harmadik vizsgálat során alkalmazott módszerek bemutatása

Kérdőíves kutatást végeztünk, amelyben megkértük a vizsgálati személyeket, hogy idézzenek fel, és írjanak le minél pontosabban egy olyan sérelmet, amit átéltek, azzal a kikötéssel, hogy a történetek olyan sérelemre vonatkozzanak, amelyekről *akkor, megtörténtük után* úgy gondolták, hogy nehéz azokat megbocsátani. Fontosnak tartottuk ezt a kikötést, mert ha ezt nem tettük volna meg, nagy valószínűséggel csak olyan sérelmeket idéztek volna fel, amelyek nem lettek megbocsátva. Ezek után a vizsgálati személyeket arra kértük, számoljanak be a nemükről, életkorukról, és arról, hogy mikor történt a sérelem. Majd rákérdeztünk a megbocsátás különböző lehetséges prediktoraira, illetve az elkövetővel való jelenlegi kapcsolatra. A vizsgált változók közötti kapcsolatokat strukturális egyenlet modellezéssel (SEM) elemeztük.

Vizsgálatunkban 111 fő vett részt, 83 nő és 27 férfi, egy személy nem válaszolt a nemmel kapcsolatos kérdésre. A minta átlagéletkora 28,01 volt, a kitöltők életkora 18 és 51 év között mozgott. A kérdőívet egy online felület segítségével, illetve papíron juttattuk el a vizsgálati személyeknek. A kérdőív kitöltése önkéntes alapon, névtelenül zajlott.

A vizsgálatban felmértük a sérelem előtti és utáni kapcsolat szorosságát, amelyhez a Berscheid, Snyder és Omoto (1989) által kidolgozott szubjektív közelség indexet vettük alapul. Felmértük a szándékosságot, a sérelem negatív következményeinek mértékét, valamint azt is, hogy az elkövető kért-e bocsánatot, és törekedett-e valamilyen jóvátétel nyújtására. A megbocsátás méréséhez a Rye és munkatársai (2001) által kidolgozott Megbocsátás Skálát használtuk.

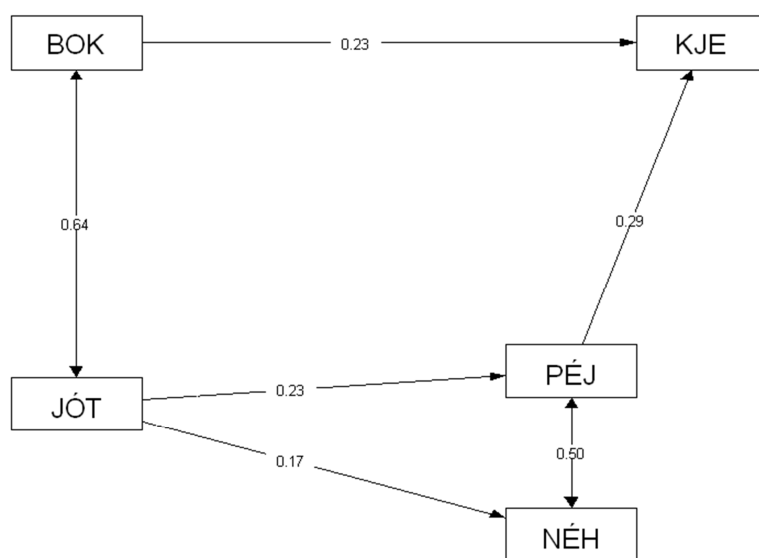
A harmadik vizsgálat eredményeinek tézisszerű felsorolása

A végső modellünk illeszkedési mutatói kifejezetten jónak mondhatók ($\chi^2/df = 1,012$, CFI = 1,000, TLI = 0,999, RMSEA = 0,010, SRMR = 0,030). A modellünk kiindulópontja a sérelem előtti kapcsolat szorossága, amely minden kezelt függő változónkra szignifikáns hatást fejtett ki ($p < 0,01$), meghatározza, hogy mennyire észlelik súlyosnak a sértett felek a

sérelmet, pozitív irányú összefüggésben áll a bocsánatkéréssel és a jóvátétellel, a megbocsátással, valamint a sérelem utáni kapcsolat szorosságával.

Fontos különbség adódott a bocsánatkérés és a jóvátétel megbocsátásra gyakorolt hatásában, ezt szemlélteti az 1. ábra. A bocsánatkérés a sérelmet követő kapcsolatra hatott közvetlen módon ($p < 0,01$), ugyanakkor nem állt összefüggésben a megbocsátás faktoraival. Ezzel szemben a jóvátétel a megbocsátás két faktorát befolyásolta szignifikáns módon ($p < 0,01$), de a sérelmet követő kapcsolattal nem állt közvetlenül összefüggésben.

A megbocsátás két faktora közül a Negatívumok Hiánya faktor nem mutatott összefüggést a sérelmet követő kapcsolattal, a Pozitívumok Jelenléte viszont igen.

1. ábra A bocsánatkérés és a jóvátétel megbocsátásra gyakorolt hatása

Jelmagyarázat: BOK = bocsánatkérés, JÓT = jóvátétel, NÉH = negatív érzések hiánya, PÉJ = pozitív érzések jelenléte, KJE = a kapcsolat jelenlegi erőssége

Az eredmények összefoglalása

A disszertáció célja jóvátétel, mint kapcsolathelyreállító stratégia megbocsátást elősegítő hatásának vizsgálata volt. Az első vizsgálatunkban egy nem túl nagy volumenű sérelmet követően, scenáriós és laboratóriumi vizsgálatban ellenőriztük, hogyan segítheti a jóvátétel a megbocsátást. A személyek közötti kapcsolat az első vizsgálatunkban nem volt kifejezetten szoros. A második vizsgálatunk szintén scenáriós jellegű volt, itt a kapcsolat szorosságát már manipuláltuk. A harmadik vizsgálatunk felidézéssel jellegű volt, arra kértük a vizsgálati személyeket, hogy írjanak le egy nehezen megbocsátható sérelmet.

Az eredményeink megerősítették azt a feltételezést, hogy a jóvátétel segíthet egy sérelmet megbocsátani. Vizsgálatainkban rámutattunk arra, hogy a jóvátétel hatékonyságát

befolyásolhatja az, hogy a jóvátételről szóló döntést ki hozza meg. Láthattuk, hogy ha a jóvátételről intézményes keretek között döntenek, az hatásosabb, mint ha a jóvátételről maga az elkövető dönt, legalábbis kis volumenű sérelmek esetében, nem túl szoros kapcsolatban. Szorosabb kapcsolatban a jóvátétel hiánya tolerálhatóbb, de a jóvátétel közeli kapcsolatban is segítheti a megbocsátást, ugyanakkor egy sérelmet követően a kapcsolat teljes helyreállításában a bocsánatkérést nem pótolja, mindkét viselkedésnek megvan a maga szerepe.

Ezek az eredmények fontosak lehetnek a mindennapi sérelmes helyzetek kezelésében. Például, pozitív hozadéka lehet annak, ha a sérelmes helyzetek kezelésére van egy előzetes tervzet, ami rendelkezik a sértett fél jóvátételéről, egy szervezetben ezzel megakadályozható lenne a konfliktusok eskalálódása. Másrészt látjuk azt is, hogy a jóvátétel önmagában nem elegendő egy szoros kapcsolatban, megfelelő bocsánatkéréssel kiegészülve azonban segíthet a kapcsolat helyreállításában

A tézisfűzetben felhasznált irodalom

- Abeler, J., Calaki, J., Andree, K., & Basek, C. (2010). The power of apology. *Economics Letters*, 107(2), 233-235.
- Bernáth, Á., & Kovács, J. (2013). A mentalizációs igény és a machiavelliánus nézetekkel való egyetértés. *Magyar Pszichológiai Szemle*, 68(4), 671-685.
- Berscheid, E., Snyder, M., & Omoto, A. M. (1989). The relationship closeness inventory: Assessing the closeness of interpersonal relationships. *Journal of Personality and Social Psychology*, 792-807.
- Bottom, W. P., Gibson, K., Daniels, S. E., & Murningham, J. K. (2002). When talk is not cheap: Substantive penance and expressions of intent in rebuilding cooperation. *Organization Science*, 13(5), 497-513.
- De Cremer, D. (2010). To pay or to apologize? On the psychology of dealing with unfair offers in a dictator game. *Journal of Economic Psychology*, 843-848.
- Desmet, P. T., De Cremer, D., & Van Dijk, E. (2010). On the psychology of financial compensations to restore fairness transgressions: When intentions determine value. *Journal of Business Ethics*, 95, 105–115.

- Fehr, R., Gelfand, M. J., & Nag, M. (2010). The road to forgiveness: A meta-analytic synthesis of its situational and dispositional correlates. *Psychological Bulletin*, 894-914.
- Fincham, F. D., Jackson, H., & Beach, S. R. (2005). Transgression severity and forgiveness: Different moderators for objective and subjective severity. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 24(6), 860-875.
- Fincham, F. D. (2009). Forgiveness: Integral to close relationships and inimical to justice? *Virginia Journal of Social Policy and the Law*, 16, 357-384.
- Fischbacher, U., & Utikal, V. (2013). On the acceptance of apologies. *Games and Economic Behavior*, 82, 592-608.
- Haesevoets, T., Folmer, C. R., De Cremer, D., & Van Hiel, A. (2013). Money isn't all that matters: The use of financial compensation and apologies to preserve relationships in the aftermath of distributive harm. *Journal of Economic Psychology*, 35, 95-107.
- Karremans, J. C., & Van Lange, P. A. (2004). Back to caring after being hurt: the role of forgiveness. *European Journal of Social Psychology*, 207-227.
- Karremans, J. C., Van Lange, P. A., & Holland, R. W. (2005). Forgiveness and its associations with prosocial thinking, feeling, and doing beyond the relationship with the offender. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 1315-1326.
- Karremans, J. C., Van Lange, P. A., Ouwerkerk, J. W., & Kluwer, E. (2003). When forgiving enhances psychological well-being: The role of interpersonal commitment. *Journal of Personality and Social Psychology*, 84(5), 1011-1026.
- Lawler, K. A., Younger, J. W., Piferi, R. L., Jobe, R. L., Edmondson, K. A., & Jones, W. H. (2005). The unique effects of forgiveness on health: An exploration of pathways. *Journal of Behavioral Medicine*, 157-167.
- Risen, J. L., & Gilovich, T. (2007). Target and observer differences in the acceptance of questionable apologies. *Journal of Personality and Social Psychology*, 92(3), 418-433.

- Ristovski, A., & Wertheim, E. H. (2005). Investigation of compensation source, trait empathy, satisfaction with outcome and forgiveness in the criminal context. *Australian Psychologist*, 40(1), 63-69.
- Rye, M. S., Loiacono, D. M., Folck, C. D., Olszewski, B. T., Heim, T. A., & Madia, B. P. (2001). Evaluation of the psychometric properties of two forgiveness scales. *Current Psychology: Developmental, Learning, Personality, Social*, 20(3), 260-277.
- Scher, S. J., & Darley, J. M. (1997). How effective are the things people say to apologize? Effects of the realization of the apology speech act. *Journal of Psycholinguistic Research*, 26(1), 127-140.
- Schmitt, M., Gollwitzer, M., Nikolai, F., & Montada, L. (2004). Effects of objective and subjective account components on forgiving. *The Journal of Social Psychology*, 144(5), 465-485.
- Struthers, C. W., Eaton, J., Santelli, A. G., Uchiyama, M., & Shirvani, N. (2008). The effects of attributions of intent and apology on forgiveness: When saying sorry may not help the story. *Journal of Experimental Social Psychology*, 983-992.
- Witvliet, C. V., Worthington, E. L., Root, L. M., Sato, A. F., Ludwig, T. E., & Exline, J. J. (2008). Retributive justice, restorative justice, and forgiveness: An experimental psychophysiology analysis. *Journal of Experimental Social Psychology*, 10-25.
- Worthington, E. L. (2005). More questions about forgiveness: Research agenda for 2005–2015. In E. L. Worthington, *Handbook of forgiveness* (old.: 557–574). New York: Brunner-Routledge.
- Worthington, E. L., & Scherer, M. (2004). Forgiveness is an emotion-focused that can reduce health risks and promote health resilience: theory, review, and hypotheses. *Psychology & Health*, 385-405.

DEBRECENI EGYETEM
EGYETEMI ÉS NEMZETI KÖNYVTÁR
PUBLIKÁCIÓK

Iktatószám: DEENKÉTK/204/2014.
Tételszám:
Tárgy: Ph.D. Publikációs Lista

Jelölt: Papp Gábor
Neptun kód: DA47WX
Doktori Iskola: Humán Tudományok Doktori Iskola
Mtm azonosító: 10038517

A PhD értekezés alapjául szolgáló közlemények

Magyar nyelvű könyvrészlet(ek) (2)

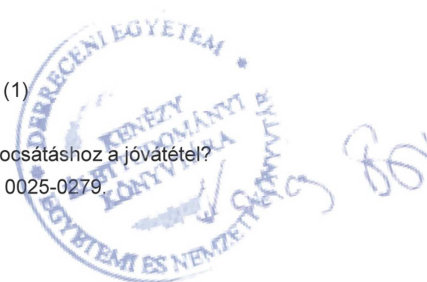
1. **Papp G.**, Bernáth Á., Tóth E.: A mentalizációra irányuló igény és a jóvátétel hatása a megbocsátásra közeli és távoli kapcsolatban.
In: Pszichológiai kutatások: Debreceni Egyetem Pszichológiai Doktori Program. Szerk.: Münnich Ákos, Debreceni Egyetemi Kiadó, Debrecen, 99-111, 2014. ISBN: 9789633184158
2. **Papp G.**, Kovács J.: A súlyos sérelmet követő megbocsátás prediktorai.
In: Tavaszí Szél = Spring Wind. Szerk.: Keresztes Gábor, Doktoranduszok Országos Szövetsége, Budapest, 570-577, 2013. ISBN: 9789638956026

Idegen nyelvű, külföldi könyvrészlet(ek) (1)

3. **Papp, G.**, Kovács, J., Pántya, J.: When does compensation lead to forgiving?: An experimental study about how the agent and extent of compensation influences forgiving.
In: Interdisciplinary Research in Humanities. Ed.: Gergely Angyalosi, Ákos Münnich, Gabriella Pusztai, Constantine the Philosopher University in Nitra, Nitra, 375- 394, 2013. ISBN: 978805580284

Magyar nyelvű tudományos közlemény(ek) hazai folyóiratban (1)

4. **Papp G.**, Kovács J., Pántya J., Kiss N.: Mikor vezet megbocsátáshoz a jóvátétel?
Magyar Pszichol. Szle. 68 (2), 277-300, 2013. ISSN: 0025-0279.
DOI: <http://dx.doi.org/10.1556/MPSzle.68.2013.2.6>

További Közlemények

Idegen nyelvű, külföldi könyvrészlet(ek) (1)

5. Kovács, C., Kovács, J., Pántya, J., **Papp, G.**: Chat with a Mach - Machiavellian effectiveness in computer-mediated interactions.
In: Interdisciplinary Research in Humanities. Ed.: Gergely Angyalosi, Ákos Münnich, Gabriella Pusztai, Constantine the Philosopher University in Nitra, Nitra, 361-374, 2013. ISBN: 9788055802848

Magyar nyelvű közlemény(ek) hazai folyóiratban (4)

6. Nistor M., **Papp G.**, Martos T., Molnár P.: Az Érzelmi Leválás Kérdőív Magyar Változatának (DSI-H) pszichometriai jellemzői.
Magyar Pszichológiai Szemle. 68 (3), 533-554, 2013. ISSN: 0025-0279.
DOI: <http://dx.doi.org/10.1556/MPSzle.68.2013.3.08>
7. Nistor M., **Papp G.**, Martos T., Molnár P.: A Személyes Autoritás a Családi Rendszerben Kérdőív magyar változatának (PAFSQ-H) pszichometriai jellemzői.
Mentálhigiéné és Pszichoszomatika. 14 (3), 259-280, 2013. ISSN: 1419-8126.
DOI: <http://dx.doi.org/10.1556/Mental.14.2013.3.4>
8. Pántya J., Dallos A., **Papp G.**, Kovács J.: A nemi alapú elutasítás iránti érzékenység és a férfiakkal szembeni ellenséges hiedelmek hatása az elutasítást követő helyzetértelmezésre és megbocsátási szándékra.
Alk. Pszichol. 14 (2), 21-42, 2012. ISSN: 1419-872X.
9. Kovács J., Bernáth Á., Pántya J., **Papp G.**: Az együttműködő személy figyelmessége és eredményessége által keltett benyomások a megfigyelőben: Tesz-e különbséget a társas értékorientáció kétféle szemüvege?
Pszichológia. 31 (2), 107-123, 2011. ISSN: 0230-0508.
DOI: <http://dx.doi.org/10.1556/Pszicho.31.2011.2.2>

DEBRECENI EGYETEM
EGYETEMI ÉS NEMZETI KÖNYVTÁR
PUBLIKÁCIÓK

Idegen nyelvű közlemény(ek) külföldi folyóiratban (1)

10. Almássy, Z., Pék, G., **Papp, G.**, Greenglass, E.R.: The Psychometric Properties of the Hungarian Version of the Proactive Coping Inventory: Reliability, Construct Validity and Factor Structure. *Int. J. Psychol. Psychol. Ther.* 14 (1), 115-124, 2014. ISSN: 1577-7057.

Magyar nyelvű konferencia közlemény(ek) (1)

11. Merza K., Harmatta J., **Papp G.**, Kuritárné Szabó I.: Gyermekkori traumatizáció, disszociáció és önsértő viselkedés borderline személyiségzavarban.
In: A határtalan elme korlátai : absztrakt kötet. A Magyar Pszichiátriai Társaság XVIII. Vándorgyűlése, Győr. jan 23-26. Szerk.: szerk. Afangide B. et al. -, Magyar Pszichiátriai Társaság, Győr, 75, 2013.

A DEENK a Jelölt által az iDEa Tudóstérbe feltöltött adatok bibliográfiai és tudományometriai ellenőrzését a tudományos adatbázisok és a Journal Citation Reports Impact Factor lista alapján elvégezte.

Debrecen, 2014.08.25.

